

ОД ИСТОГ АУТОРА

Око отока
Сто бисера
Симеонов печат
Јованово завештање
Како сам гајио близанце
Мушкарац у извесним годинама
Досије Богородица
Деведесете
Теслина пошилка
Зашто Бог нема ауто
Виза за небо

ДУШАНОВА КЛЕТВА

Вања Булић

Посебно, допунљено издање

■ Laguna ■

Copyright © 2019, Вања Булић
Copyright © овог издања 2019, ЛАГУНА

ДУШАНОВА КЛЕТВА

© Kupovinom knjige sa FSC oznakom pomažete razvoj projekta
odgovornog korišćenja šumskih resursa širom sveta.

NC-COC-016937, NC-CW-016937, FSC-C007782

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

Садржај

Прво поглавље: РУКА	11
Друго поглавље: ОТМИЦА	18
Треће поглавље: ОЛОШ	25
Четврто поглавље: ПЕСМА	33
Пето поглавље: БИТАНГЕ	40
Шесто поглавље: ПОЗИВ	47
Седмо поглавље: ЈАБУКА	54
Осмо поглавље: ИСТИНА	62
Девето поглавље: ИГРА	69
Десето поглавље: ПАСОШ	76
Једанаесто поглавље: МРАК	83
Дванаесто поглавље: АРХАНГЕЛИ	90
Тринаесто поглавље: СУДИЈА	98
Четрнаесто поглавље: СЕНКЕ	106
Петнаесто поглавље: ДУД	114

Шеснаесто поглавље: СЛЕДБЕНИЦИ	123
Седмнаесто поглавље: ОБЕШЕЊАЦИ	131
Осамнаесто поглавље: ДРУШТВО.	138
Деветнаесто поглавље: ЈЕГУЉА	145
Двадесето поглавље: КОМЕДИЈА	152
Двадесет прво поглавље: БЛУД	159
Двадесет друго поглавље: ТРОЈКА	167
Двадесет треће поглавље: ШАМАР	174
Двадесет четврто поглавље: ОРУЖЈЕ.	181
Двадесет пето поглавље: МИНИСТАР	188
Двадесет шесто поглавље: ПРАВИЛА.	196
Двадесет седмо поглавље: ГУБИЛИШТЕ.	202
Двадесет осмо поглавље: НОЖ	209
Двадесет девето поглавље: ЦАРИЦА	217
Тридесето поглавље: ИКОНЕ	225
Тридесет прво поглавље: ПИСМО	233
Тридесет друго поглавље: САРКОФАГ.	241
Тридесет треће поглавље: КОЦКА	248
Тридесет четврто поглавље: ПСИХОПАТА	256
Тридесет пето поглавље: ДВОБОЈ	263
Тридесет шесто поглавље: ДОМАЋИН	270
Тридесет седмо поглавље: ЛИСИЦЕ	277
Тридесет осмо поглавље: КЛОВН	284
Тридесет девето поглавље: ПАСТУВ	292
Четрдесето поглавље: ЦЕНА	299
Четрдесет прво поглавље: ГРАНИЦА	306

Четрдесет друго поглавље: РАМПА	313
Четрдесет треће поглавље: КРУГ.	320

ДОДАТАК

Путоказ за читање романа <i>Душанова клейва</i>	331
1. Душанов законик	333
2. Погроми	343
3. Тајкуни.	354
4. Бело робље	368
<i>О аутору</i>	379

Прво поглавље

РУКА

Свакодневну слику на платоу испред Палате правде, на коме се на централном месту налази споменик цару Душану Силном, ремете полицајци и инспектори у цивилу. Као ружна мрља, којој очигледно ту није место, уз споменик је наслоњена црна кеса за ђубре, делимично попуњена. Поред кесе стоје инспектор Перић и један од ноћних чувара, збуњен и уплашен: кад се разданило, пришао је споменику, подигао кесу и у њој угледао одсечену руку. У стиснутој шаци налазила се јабука.

– Нема крви – рече замишљено инспектор Перић.

Искусни полицајац подсећа на олупину некад стаменог брода што се насукао на прикривене хриди. Ово је његов први радни дан након тромесечног лечења. Непознати људи су га испред улаза зграде у којој живи сачекали, оборили и пребили. То што је случај заташкан био је знак Перићу да убудуће не гура нос тамо где му није место и да слуша надређене када га

опомену да застане са истрагом. Упао је у међусобни обрачун унутар полиције, тврдоглаво покушавајући да буде судија у случају унапред изгубљеном и потом је – сурово кажњен. Вуче леву ногу, још увек несигуран и неспреман да се на њу потпуно ослони.

– Рука није убачена у кесу чим је одсечена. Нема крви – понови и знатижељно погледа доктора судске медицине, помно загледајући шаку у којој се угнездила јабука.

– На јабуци се може уочити кап крви... Ово није урадио лаик. Рука је одстрањена хируршким захватом. Раме и фоса аксиларис... пардон, пазушна јама, осетљива су места – рече доктор, помало постиђен због безумног чина непознатог колеге.

– Можда се неко игра са нама?! Град је пун сулудих шерета којима ништа није свето. Да ли постоји могућност да је након операције неко донео руку и оставио је поред споменика? – размишља наглас Перић.

– Немогуће! Постоји одређена процедура после ампутације било ког дела тела. А патолог ће утврдити да ли је рука била здрава пре одсецања... пардон, након овог хируршког захвата – кочоперно одговори лекар, сада потпуно спреман да брани достојанство професије.

– Проверићемо – замишљено рече Перић и крену ка жутој траци са ознаком полиције јер је угледао Новака Ивановића, новинара *Дује*, како убеђује тврдоглавог полицајца да га пусти да се провуче испод траке и приђе споменику.

Вукући леву ногу, Перић дође до жуте траке, граничника простора око споменика, и показа полицајцу

да се примири. И Новак подсећа на олупину, такође насукану на невидљиве хриди. Нема физичких озледа, али... Подочњаци указују на то да лоше спава, необријан је, има десетак килограма мање него пре три месеца када је киднапован његов син Дејан. Седамнаестогодишњи дечак је под чудним околностима враћен кући; као пакет погрешно упућен на непознату адресу враћен је пошиљаоцу. И Новак и Перић су знали која је то адреса. Били су на истом задатку: Новак као новинар и Перић као полицајац. И обојица су опоменути. Као у фудбалу, после два жута уследио је црвени картон.

– И ти си почео поново да радиш?! – процеди кроз зубе Перић не скривајући зачуђеност.

– То је једини лек којим могу да избришем пакао у који сам увучен. Дејан редовно иде код психотерапеута...

– А Сузана?

– Она је лавица. Ја сам се испразнио...

– Па си, колико ја могу да проценим, дошао овде да се... да се рестартујеш – покуша Перић да се насмеје, али његово лице још увек не успева да се избори са тешким повредама након прелома вилице.

– Може и тако да се каже... Људи причају да је у оној кеси рука.

– Јесте – рече Перић и показа отвореном шаком Новаку да застане код жуте траке.

– Мушка или женска рука?

– Рука неког снажног мушкарца. Нема тетоваже, нема сата, нема прстена. Али има једна јабука – одговара Перић на непостављена питања, унапред погађајући шта ће Новак да пита.

– И баш код споменика цару Душану?! – једва чујно проговори Новак.

– Шта желиш тиме да кажеш?

– Сутра ћете можда наћи нечије око, ногу, ухо или одрезан нос. Неко се свети по Душановом закону. Неко има снаге да то уради... А шта радимо нас двојица? Ћутимо. Вас су скоро убили, мени киднаповали дете и навукли му трауме за цео живот. Неко има муда да каже доста!

– Сад је стварно доста! Иди кући и испавај се! – љутито одбруси Перић и показа полицајцу да не допусти Новаку да приђе споменику.

Док тражи засад невидљиве трагове око споменика, непрестано размишља о Новаковим реченицама протканим горчином. И он је тако размишљао док се борио за живот у једној суморној соби у Ургентном центру. Заклињао се да ће се осветити, да ће пронаћи нападаче и натерати их да признају ко је наручио његово пребијање. Знао је одговор, или му се бар чинило да зна одговор, па је хтео да га и извршиоци злочина потврде. Како су одмицали дани у болници, полако се хладио и постајао свестан да је само мали шраф у машини за мљење неистомишљеника. Тада је први пут схватио да је његов некадашњи колега Обрад Ковић био у праву када је отишао из полиције неспреман да као послушно куче савија главу уместо да зарежи и покаже зубе.

– Донећете ми траке са свих сигурносних камера – обрати се портпаролки Палате правде, уплашеној сликом која је титрала пред њеним очима: из кесе је

вирила одсечена рука, а не папири, верни пратиоци људи затворених у канцеларије.

– Океј... А шта да кажем новинарима? – збуњено упита негована жена, правница по струци, тек пристигла у Палату правде после десетогодишњег рада на једној београдској телевизији.

– Нађена је рука непознатог човека. Зар је потребна посебна мудрост да се то каже?!

– Али знате новинаре – завапи забринута жена.

Перић је знао шта мучи лепу портпаролку: пре непуних годину дана у једној од главних београдских улица пронађена је у кеси за ђубре одсечена глава, у Карађорђевој парку пензионери су налетели на тело без главе, пре пола године човек је искасапио комшију и делове тела стрпао у замрзивач, помахнитали Кинез је са мачетом у руци у Кнез Михаиловој улици нападао недужне пролазнике... Новинари ће здушно, као добро увежбан оркестар, прозивати судство и полицију тражећи оштрије казне за злочинце. Док је студирала, овакве случајеве је налазила у уџбеницима криминалистике као примере из прошлости или у извештајима са ратних подручја. Из уџбеника злочини су се преселили на улице Београда.

– Господине Перићу – позва лекар инспектора.

Из кесе је вирила шака одсечене руке. Лекар је додиривао јагодице прстију несрећног човека, нежно као да тражи место које ће боцнути иглицом и узети крв за анализу.

– Кожа је делимично састругана... Онај ко је то урадио желео је да сакрије идентитет човека коме је

припадала ова рука. Каква лудост! Не шетају Београдом хиљаде људи без руке – размишља наглас лекар.

Перићу прелете грч преко лица. За тренутак му се учини како је окружен људима без руку. Кретали су се успорено, као у неком немом филму. Пружали су према њему остатке руку као да траже помоћ... Ови прекиди свести, када упада у стање сновиђења, јављају му се повремено након изласка из болнице. Ударци у главу су оставили последице чијих крајњих домета још није свестан. После двадесетак секунди, дугих као целовечерњи филм, тргну се помало постиђен: чинило му се да су сви приметили његов одлазак у надреално.

– Није вам добро, Перићу? – обрати му се лекар констатацијом у форми питања.

– У реду је... Остругане јагодице... Ако је истина да је ово урадио стручњак, онда осакаћеног човека скривају у некој болници.

Опет му се замагли пред очима, па према њему поново кренуше људи без руку, без ногу, без једног ока, распореног носа, осмуђене косе... Из сновиђења га извуче Новаков глас.

– Инспекторе! – раздра се Новак још увек покушавајући да се провуче испод жуте траке, али је пред њим стајао намргођени полицајац широких рамена.

Кад се окрену, Перић се насмеја. Новак и полицајац су подсећали на два противничка играча у кошарци: један је јуришао ка кошу, а други је припремио одличну одбрану, спреман и на болан фаул.

– Шта си сад смислио? – приђе Перић жутој траци, а полицајац се примири.

– Ако добро видим одавде, шака која вири из кесе стегнута је у песницу са испруженим палцем.

– Добро видиш. Али није песница, већ јабука у шаци – нервозно узврати Перић.

– Јабука?! Не могу да закључим да ли је палац окренут надоле или нагоре.

Перић је уочио нелогичан положај прстију, али о томе није желео да разговара са лекаром. Било му је јасно да је онај ко је одсекао руку оставио поруку намештајући прсте стегнуте око јабуке у одређени положај. Да је то рекао лекару, овај би сигурно извадио руку из кесе и пред знатижељним људима одредио њен положај у односу на тело.

– То ћу сазнати кад рука буде на столу патолога.

– Зар вас не интересује порука? – готово љутито упита Новак.

Инспектор не успе да сакрије мрзовољу. Прво је само рука била порука, а сада су јабука и прсти наставак поруке! Много злокобних знакова за једно, до пре пола сата сасвим обично октобарско јутро на почетку првог радног дана после три месеца лечења.

– Ако је палац окренут нагоре, означава одобравање. Које је та порука послата? Можда свима који се одлуче на овакав начин обрачуна? – покуша Новак да раздрма Перића.

Инспектор је ћутао: палац окренут надоле симболизује смртну пресуду. Учини му се за тренутак да окупљени људи, згранути призором испред споменика цару Душану Силном, пружају десне руке ка њему и потом окрећу палац надоле.

Друго поглавље

ОТМИЦА

На екрану Новаковог компјутера титра слика споменика цару Душану. Затим екраном пролећу текстови о једином српском цару, иконе и фреске са његовим ликом, и на крају импозантна слика Паје Јовановића – крунисање првог српског цара Стефана Уроша IV, познатог као Душан Силни, „најбољег војника свога времена“, како тврди енглески византолог Стивен Рансиман. Новак интуитивно осећа да је рука пронађена у кеси наслоњеној на споменик испред Палате правде порука правосуђу да помније завири у Душанов законик. Али – ко шаље поруку? Нађена рука, одсечена хируршким путем, указује да се више људи удружило и одлучило на један вандалски поступак, који упућује и на размишљање о ритуалном чину. Шта је урадио човек коме је одсечена рука и чиме је заслужио тако драконску казну?

– Е, Монах, шта има ново? Види, види... Иконице, фрескице... Повратак у будућност... пардон, повратак у прошлост кад нам се смешила светлија

будућност – ређа Мушка искидане реченице настојећи да орасположи пријатеља, најдражег колегу, како га зове када разговара са пријатељицама.

Редакцијска маскота, ни мушко ни женско, како ју је једном окарактерисао Крле фотограф, покушава да сакрије колико тешко подноси и притом поштује Новакову борбу да поврати стабилност четворочлане породице нарушену киднаповањем сина Дејана. Тек сада јој је јасно кроз какав је пакао прошао, натеран од киднапера да ћути о отмици. Новак је борац, а свестан је да ништа не може да предузме јер је Дејан после четири дана дошао кући, ничег се не сећа, није било уцене, отмица није била пријављена, не постоји ваљан траг ка могућим киднаперима, а и када би следио оно мало назнака трагова, дошао би до погрешног човека, у међувремену убијеног! Мајстори политичких сплетки, скривени у окриљу полиције, маестрално су одрадили посао: обрачунали су се са противницима у сопственим редовима, а Новак је био жртвени јарац.

– Јутрос је нађена одсечена рука...

– ...код споменика цару Душану – настави Мушка Новакову реченицу. – Бруји телевизија о томе. Закарана је конференција за штампу. Идемо заједно?

– Конференција за штампу... „Засад непознати манијак витла по граду са мачетом у руци и одсеца руке недужним грађанима, али нема места за панику јер полиција ревносно ради свој посао“ – карикира Новак будућу изјаву портпарола полиције.

– И шта је ту погрешно?! Само манијак може нешто тако да уради – заврши Мушка кратак боравак крај Новаковог стола.

Редакција се полако буди. У једном делу, испред зида обојеног плавом бојом, фотограф Крле слика неку нападно нашминкану и оскудно обучену даму на прагу педесетих година. Она невешто за посао фото-модела, али са завидним стажом на сплавовима и у ноћним клубовима, трепће и пући уста.

– Рођена звезда... Кад вам бата Крле каже.

– Мало претерујете...

Крле спусти фото-апарат, глумећи увређеног уметника чија процена има снагу улазнице у цет-сет велеграда.

– Госпођице, ви ме вређате. Вређате моје године проведене у свету моделинга.

– Ипак сам ја мало...

– То нећу да чујем! Клаудија Шифер би поцрвенела пред вашим даром за персифлажу. Ви сте један... како да кажем... цвет.

Милан, некадашња звезда *Дује*, заморен вишегодишњом јурњавом за правдом, из фиоке, у којој се иначе држе важни папери или књиге, извади флашу виљамовке, сагну се иза радног стола, куцну грлићем флаше у наочари и, пре него што изговори „живели“, промрмља кроз зубе:

– Увели цвет... Цео живот је, мој Крле, један велики, увели цвет.

– Какак увели цвет?! Живот је леп. Понекад мучан, али леп – приђе Новак Милановом столу и за тренутак прекину његов свакодневни ритуал.

– Е, кад је и Крле прешао на маторке... Крај – крену Милан поново да куцне грлићем флаше у наочари, али флаша остаде у ваздуху, као заустављена слика на филмском платну.

У редакцију закорачи збуњена жена, четрдесетогодишњакиња. Њено лепо лице делује измучено, очи су јој замућене због плача, њена рамена подрхтавају...

– Изволите, госпођо – приђе Новак и показа жени на столицу. – Желите можда кафу? Воду?

– Хвала... Ја сам Зорана Балабан... Знате моја ћерка је... моја Милица... је нестала. Још пре месец дана – рече, заплака и пружи Новаку фотографију са које му се осмехом јави седамнаестогодишња девојчица.

– Немојте да плачете... Да се није заљубила?

– Она је дете – покровитељски одговори госпођа Балабан, откривши лепе, неговане зубе.

– Она је, извините, нећете ме погрешно разумети, лепотица.

– То су ми рекли и у полицији.

– Шта су вам још рекли?

– Да се не изненадим ако сазнам да је можда у Италији или на Косову. И тако месец дана. Стално ме лажу.

– Шта каже ваш супруг?

– Ја сам разведена. Живим сама. Само ја и Милица – поново Зорана плачем угуши тек започету реченицу.

– Зашто би је неко отео? Ви немате пара да би вас уцењивали.

– Не знам... Али осећам то... Милица је била одличан ђак. А кад год је имала времена, одлазила је у хуманитарну организацију *Срећно дејинство*.

– Шта очекујете од новина? Кад полиција не може ништа да уради...

– Када бисте је ви, преко новина, позвали да се врати.

– Значи да ипак мислите да је побегла.

– Не! Њу су отели! Али, ако прочита, можда би им се отргла и побегла.

Новак устаде, захвали се госпођи Балабан на поверењу и испрати је до врата. Један поглед на екран компјутера врати га у прошлост, у окриље цару Душану. Сliku стаменог цара на екрану убрзо замени црна кеса из које вири рука са јабуком у шаци. Окрену број телефона инспектора Перића.

– Дobar дан, инспекторе. Новак овде. Како сте?

– Колико могу да проценим, вратио ти се осећај за хумор. Искрено, док ме ниси позвао, био сам мало боље него јуче. Шта си сад смислио?

– Нестала је једна девојчица. Милица Балабан. Седамнаест година.

– Знам. Рекли су ми да је долазила њена мајка.

– И?

– Шта „и“?! Вратиће се. Заборави.

– Врло утешно. Да ли сте и мајку тако обрадовали? Месец дана је прошло откад је нестала.

– Ивановићу, не гурај нос тамо где му није место. Знаш како се завршило твоје последње њушкање.

– То ми је понекад посао, инспекторе. А колико могу да проценим, ви сада гурате нос само тамо где му је место – одговори Новак, употребивши Перићеву омиљену синтагму *колико моју да проценим*, којом се користи и када поставља логична питања и када жели да збуни саговорника.

– Видимо се у три у кафићу *Звоно* да ти понешто објасним – леденим гласом закључи Перић разговор и нагло прекину везу.

Новак је замишљено посматрао слике стаситог цара. Процењује се да је био висок више од два метра. У пратњи је имао гарду од сто чувара, такође двометраша, који су у цареву службу долазили из целе Европе. Међу њима је, поред Срба, било Немаца, Италијана, Мађара, Скандинаваца... Пажљиво чита делове Душановог законика. Заокружи један део и проследи га мејлом Милану, удаљеном неколико метара од његовог стола. Тишину су нарушавала само Крлетова небулозна упутства једној типичној градској чепа. Она се непрестано осмехивала, буљећи у апарат као змија у жабу коју ће да прогута. Милан прочита Новаккову поруку наглас:

– Пијаница, оtkуда иде и озледи коћа, или њосече, или окрвави, а не убије, ипаквому иијаници да се око искоиа, и рука одсече, ако ли у иијансiвy шiiо њодере или кайу скине, или друiу срамоiу учини, а не окрвави, да iа бију са сiо шiiайова и да се баци у iамнициу, и њоiiом да се изведе из iамнице и да се бије и њустiiи.

– Хвала, Новаче. Примиио к знању – рече Милан, спусти се испод нивоа стола, куцну грлићем флаше у наочари и наздрави.

Из ходника у редакцију уђоше Мушка и педесетогодишњак у војној униформи. Разговор су започели у ходнику, у ходу.

– Пријавио сам полицији, госпођо! Наравно да сам пријавио. А они кажу да је највероватније у Италији или на Косову. Кажу да не будем нестрпљив и да сачекам. Она је још девојчица.

– Седите. Како је и када је нестала? – упита Мушка.

– Сачекали су је испред гимназије. Ушла је у кола и од тада је више нема.

– Значи, сама је ушла у кола. Мислим, својевољно је ушла у кола.

– Знате ли ви, госпођо...

– Госпођица – кочперно га прекину Мушка.

– Госпођица?! Шта ви онда знате шта су деца! – не успе официр да сакрије срџбу и нагло устаде.

Повишени тонови натераше Новака да приђе Мушкином столу. Човек у униформи је био црвен као рак убачен у кључалу воду.

– Твој случај, Монах. Још једна нестала девојчица. Господин жели да разговара само са родитељима – Мушка саркастично заврши реченицу и, одглумивши увређеност, одшета између столова као да је на модној ревији.

– Ја сам Новак Ивановић. Изволите, господине.

– Милутин Теодоровић, пуковник у пензији. На почетку рата сам са супругом дошао из Словеније. Имам две ћерке. Обе су рођене у Београду. Сада је једна нестала. Моја Славица...

– Извините... У пензији сте, а носите униформу?

– Навика... – рече тихо пуковник, а затим скрушено седе као дете ухваћено у крађи.

Треће поглавље

ОЛОШ

Дан је почео убитачно: одсечена рука нађена у кеси за ђубре испред Палате правде, мајка отете девојчице, уцвељени пуковник који не може да заборави дане када је с поносом носио униформу и не може да разуме време у коме отимају децу, не само пријатељска опомена инспектора Перића... Новак у нотес уписује шта све мора да уради пре него што оде кући: стваралачка свађа са главним уредником, телефонски разговор са пријатељем у Приштини, ненајављени упад у поткровље Обрада Ковића, приватног детектива, некада угледног полицајца, у три сата сусрет са Перићем у кафићу *Звоно*.

Канцеларија главног уредника подсећа на магацин старе хартије. Иако целокупну архиву саткану од новинских текстова држи у компјутеру, Главни, како га новинари зову, ужива када у рукама има старе новине: дубоко удише мирис хартије натопљене прашином и прохујалим временом. Понекад затвори